

Şol bir durmuş ýolunda, şol bir ugurda, şol bir otluda aýry-aýry tarapa giden ýolagçylar

Category: Kitapcy,Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Şol bir durmuş ýolunda, şol bir ugurda, şol bir otluda aýry-aýry tarapa giden ýolagçylar AYNI HAYAT ÇIZGISİNDE, AYNI RAYLARDA, AYNI TRENİN, FARKLI YÖNLERE GİDEN YOLCULARIYIZ

1917 yılıydı.

Gene böyle ekim ayıydı.

Mustafa Kemal kızağa çekilmişti.

Nereye tayin edileceği belirsizdi.

Pera Palas'ta kalıyordu.

Sürpriz bir görev çıktı...

Veliaht Vahdettin'le birlikte Almanya'ya gönderildi.

Aslında, sultan Reşad davetliydi.

Ama sağlık sorunları vardı.

0 kadar yol gözünde büyüdü, veliaht'a "beni temsilen sen git" dedi.

Mustafa Kemal 36 yaşında, Vahdettin 56 yaşındaydı.

Seyahat programı saptamak üzere Vanıköy Köşkü'nde buluştular.

İlk kez orada tanıştılar.

Tarihi an'dı...

Osmanlı'nın son padişahıyla Cumhuriyet'in kurucusu, Osmanlı yıkılmadan Cumhuriyet ilan edilmeden önce biraraya gelmişti.

Sirkeci Garı'ndan bandoyla uğurlandılar.

Balkan trenine bağlanan özel bir vagondaydılar.

Sofya, Belgrad, Budapeşte, Viyana güzergahıyla gideceklerdi.

Sofya'da Bulgar kralı'nın veliahtı tarafından bandoyla karşılandılar.

Budapeşte'de Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun Macar

valisi tarafından bandoyla karşılandılar.
Viyana'ya geldiler, garda kimse yoktu!
Ne bando vardı, ne de karşılayan.
Meğer, Osmanlı protokolünü düzenleyen başmabeyinci, trenin Viyana'ya varış gününü Türk elçiliğine yanlış bildirmişti.
Ertesi gün gelecek zannediyorlardı.
Osmanlı'nın saray bürokrasisi, padişah veliahtını bile organize edebilmekten aciz durumdaydı.
Almanya'da ilk durak Münih'ti.
İlk kez trenden indiler.
Kendilerine tahsis edilen otomobillerle şehri dolaştılar.
Tekrar trene bindiler, Frankfurt üzerinden Alman genel karargahının bulunduğu Bad Kreuznach'a geldiler.
Alman imparatoru Wilhelm tarafından karşılandılar.
Şu anda beş yıldızlı otel olarak kullanılan karargah binasında iki gün kaldılar.
Vahdettin, Alman imparatoru'na değerli taşlarla süslü altın sigara ağızlığı hediye etti.
İmparator da Türk heyetinin tamamına altın işlemeli sigara tabakaları hediye etti.
Sofrada kırmızı şarap içildi.
Yemek sonrası sigara faslında şampanya ikram edildi.
Ertesi gün, imparator'un yeğeni prens Waldemar'ın Rhein Nehri kıyısındaki villasına davetliydiler.
Terasta çay içtiler.
Prens'in silah koleksiyonunu incelediler.
Trenle Strasburg'a hareket ettiler.
Otomobillerle şehri gezdiler.
Dük von Albert'in sarayında ağırlandılar.
Vahdettin onuruna kadeh kaldırıldı.
Ertesi sabah, Alsas bölgesindeki Alman Batı Cephesi'ne gittiler.
Ateş hattıydı.
Dürbünlerle Fransız siperlerine baktılar.
Vahdettin'le Mustafa Kemal bir gün önce yoğun topçu saldırısına maruz kalan kritik noktadaki Alman siperlerine indiler.

Vahdettin kısa bir konuşma yaptı.

Türk ordusunun selamlarını getirdiğini söyledi.

Alman askerleri üç defa "hurra" diye bağırarak alkışladı.

Vahdettin bir makineli tüfeğin yanında şarapnel parçası buldu.

Bu şarapneli küçük bir çam dalına bağlattı.

Mustafa Kemal'e uzattı, "hatıra olarak saklayacağım" dedi.

Cephe gerisinde imparator'un şatosunda yemek yediler.

Strasburg'a döndüler.

Geceyi Alsas valisi'nin villasında geçirdiler.

Ertesi sabah, özel trenle Mannheim, Mainz, Koblenz, Köln ve Düsseldorf'u geçerek, Essen'e gittiler.

Alman ordusunun ve Osmanlı ordusunun ağır silahlarını üreten Krupp fabrikasını gezdiler.

Siyah gözlükler taktılar, topların dökümhanesini incelediler.

0 gün itibarıyla o fabrikada 75 bin işçi çalışıyordu, 35 bini kadındı.

Kadın işçi sayısı Mustafa Kemal'i fabrikadan fazla etkilemişti.

Krupp'un sahibi baron Gustav Krupp von Bohlen'in köşkünde yemek yediler, geceyarısı Berlin'e hareket ettiler.

Brandenburg Kapısı'nın yanında, Adlon Oteli'ne yerleştiler.

Noel'di.

Şehir rengarenkti.

Süslenmiş çam ağaçlarıyla bezenmişti.

Bellevue Şatosu'nda oturan Kraliçe'ye nezaket ziyaretinde bulundular.

Vahdettin, kraliçe'ye değerli taşlarla süslü broş hediye etti.

Akşam, Opera Royal'de imparator'un locasında operet seyrettiler.

10 gün Berlin'de kaldılar.

İki otomobil tahsis edilmişti. Sanssouci şatosunu, Havel ırmağını, şehrin görülmesi gereken her yerini dolaştılar.

Kaiser Friedrich Müzesi'ne gittiler.

Zeus Sunağı'nı çaresizlikle seyrettiler.

Pergamon Müzesi'nin inşaatı henüz bitmemişti, Zeus Sunağı bugün Bode Müzesi olarak tanınan Kaiser Friedrich Müzesi'nde sergileniyordu.

Tam olarak sığmadığı için bir bölümü yerleştirilmişti, bütünüyle sergilemek için Pergamon Müzesi'ni yapıyorlardı. 35 metre genişliğinde, 33 metre derinliğinde, 15 metre yüksekliğindeki devasa mermer sunak, arkeolojik sömürgeciliğin farkında bile olmayan Abdülhamid'in onayıyla kaçırılmıştı. Bergama Akropolü'nden adeta çiçek gibi koparılmış, parça parça sandıklara yüklenmiş, yüzlerce mandanın çektiği kağıt filosuyla Dikili'ye taşınmış, savaş gemisiyle Almanya'ya götürülmüştü.

Abdülhamid'in hatasını, kardeşi Vahdettin seyrediyordu. Mustafa Kemal o günü hep sızıyla hatırlayacaktı. Yedi yıl sonra Topkapı Sarayı'nı müze haline getirirken, müzenin ilk müdürü Tahsin Öz'le sohbet edecek, Zeus Sunağı'nı Almanya'da gördüğünde neler hissettiğini anlatacak, "büyüleyici ama kahrediciydi" diyecekti.

31 Aralık 1917 gecesini, yılbaşını Berlin'de geçirdiler. 1918'e Almanya'da girdiler.

1 Ocak günü Adlon Oteli'nde çalışanlara hediyeler dağıtıldı. Dönüş yolculuğu için yiyecek içecek maddeleri satın alındı. Almanya'da ekmek karneye bağlanmıştı, otel idaresinin yardımlarıyla ekmek işi halledildi, trene bolca yüklendi, akşam saatlerinde İstanbul'a hareket ettiler.

Vahdettin dönüş yolculuğunda tüm heyetini özel kompartımanına çağırdı, durum değerlendirmesi yapıldı.

Mustafa Kemal bu toplantıda tarihi öngörüsünü dile getirdi... "Şuna kesin olarak kanaat getirdim ve yerinde bizzat gördüm ki, Almanlar bu savaşı kaybetmiştir, ne yapıp yapıp savaştan en az zararla sıyrılmalıyız" dedi!

4 Ocak'ta Sirkeci Garı'na girdiler.

Vahdettin, Dolmabahçe Sarayı'na gitti.

Mustafa Kemal, Pera Palas'a gitti.

21 günlük seyahat sona ermişti.

Mustafa Kemal, sol böbreğinden rahatsız olarak dönmüştü. Böbrek iltihabı teşhisi konuldu.

Tedavi için Karlsbad'a gitmesini tavsiye ettiler.

Seyahat hazırlıkları yapıyordu ki, yine sürpriz... Vahdettin'in seccadecibaşı İbrahim efendi geldi, yaveri Cevat Abbas'a

konuyu açtı.

Veliaht Vahdettin'in Mustafa Kemal'i damat olarak görmek istediğini, kızı Sabiha sultan'la evlendirmeyi düşündüğünü söyledi.

Mustafa Kemal kulağının üstüne yattı.

Cevap bile vermeden, Karlsbad'a gitti.

0 günlerde, İspanyol gribi dünyayı kasıp kavuruyordu.

Halk arasında domuz gribi tabir ettiğimiz H1N1 türeviydi.

Milyonlarca insan öldü, demografik yıkımdı.

Osmanlı'nın kaderini değiştirdi.

Çünkü, sultan Reşad, İspanyol gribinden vefat etti.

Reşad'ın tahtına Vahdettin oturdu.

Vahdettin, sultan Abdülmecid'in 43 çocuğundan 23'üncüsüydü.

Tahta geçme ihtimali neredeyse hiç bulunmadığı için, gözden ırak münzevi bir hayat sürmüştü.

Hayatın sürprizleri ve milyonda bir tesadüfleri neticesinde 57 yaşındayken padişah oluverdi.

Bu ağır yükün altında ezildiğini hissediyordu.

"Ben bu makam için hazırlanmadım, çocukluğumdan beri vücutça rahatsızdım, bu yüzden layıkıyla tahsil edemedim, yaşım kemale erdi, dünyada emelim kalmadı, bu makamın bekleyişinde değildim, fakat takdiri ilahi böyle teveccüh etti, şaşmış bir haldeyim, bana dua ediniz" diyordu.

Devleti-milleti, işte bu kişi yönetecekti.

Vahdettin taht'a çıktı.

Mustafa Kemal, Karlsbad'dan döndü.

Vahdettin'in kızkardeşinin kızı Münibe sultan, Salih Fansa'nın İstiklal Caddesi'ndeki evine geldi.

Salih Fansa, Halep'ten beri Mustafa Kemal'in arkadaşıydı.

Salih Fansa'nın eşi Selma da, Münibe sultan'ın yakın arkadaşıydı.

"Beni buraya zat-ı şahane gönderdi, kızları Sabiha sultan'ı Mustafa Kemal Paşa'ya vermeyi arzu buyuruyorlar, kendisine bu meseleyi söyleyiniz, iki gün sonra sizden haber alırım" dedi.

Sabiha sultan, Vahdettin'in iki kızından biriydi, 24 yaşındaydı.

Sonrasında neler yaşandığının en somut tanığı, doktor Rasim

Ferid oldu... Bir gece eğlenceden dönerlerken, Mustafa Kemal görüşlerine değer verdiği arkadaşı Rasim Ferid'in koluna girdi, Sabiha sultan meselesinden bahsederek, ne düşündüğünü sordu.

Rasim Ferid lafı eğip bükmedi.

"Sultanla evlilik hayatı, sana ağır gelecek merasimlere tabidir, bu evlilikten iki ay içinde sıkılırsın, bıkarsın!" dedi.

Mustafa Kemal kahkahayı patlattı.

"Tek gerçek dostum senmişsin doktor, herkes bu işi yapmam için bastırıyor" dedi.

Münibe sultan aracılığıyla geri haber gönderdi.

"Sabiha sultan lütfedip buraya teşrif etsinler, görüşelim."

Bu öneri olacak iş değildi tabii... Padişah kızının saraydan çıkıp, damat adayının evine gitmesi hayal bile edilemezdi.

Mustafa Kemal'in bu imkansız daveti, "hayır" demeden "sizinle evlenmek istemiyorum" manasına geliyordu.

0 günlerde yine bir gece, Rasim Ferid'le Akaretler yokuşundan iniyorlardı. Vişnezade Camisi'nin köşesine geldiklerinde, Mustafa Kemal hafifçe eğildi, "doktor sol ceket cebimde tabanca var, alır almaz tetiğini hazır et" dedi.

Demesiyle birlikte sağ cebindeki tabancayı çekti, kendilerini takip eden kişiye dönerek "kıpırdama" diye bağırdı.

Arkadan gelenin adı İdris'ti.

İri yarı bir çavuştu.

Mustafa Kemal'in ani hamlesiyle paniğe kapılmış, belinden çekmeye çalıştığı tabancasını yere düşürmüştü.

Rasim Ferid suikast tabancasını yerden aldı, önlerine katıp Akaretler'deki eve geldiler.

Sorguladılar, Mustafa Kemal'i öldürmekle görevlendirildiğini itiraf etti.

Vahdettin nazarında büyük itibarının olması, üstüne saraya damat yapılmak istenmesi, Mustafa Kemal'i hedef haline getiriyordu.

Özellikle de, saray damadı Enver Paşa'nın şimşeklerini çekiyordu.

Mustafa Kemal'in yurtsever ideallerinden haberleri yoktu.

0'nu da kendileri gibi kişisel ikbal peşinde sanıyorlardı.

(Sabiha sultan, son halife Abdülmecid'in oğlu şehzade Ömer Faruk efendi'yle evlendi. Üç kızı oldu. 1924'te sürgüne gönderildi. İsviçre, Fransa, Mısır'da yaşadı, 1948'de boşandı. Hanedan mensubu kadınların Türkiye'ye girmesine izin verilince, 1952'de Türk vatandaşı oldu, Osmanoğlu soyadını aldı, İstanbul'a yerleşti. 1971'de Yeniköy'de vefat etti, Aşiyan mezarlığında toprağa verildi.)

(Mustafa Kemal'e Sabiha sultan'ın bir fotoğrafı gösterilmişti. Münibe sultan getirmişti.

Sabiha sultan ise, Mustafa Kemal'i bizzat görmüştü.

Yıllar sonra yakın dostlarına o günleri anlatırken, "kendilerini bir defa görmüş ve hoşlanmıştım, gayet yakışıklıydı, ateş gibi gözleri vardı, alev alev yanıyorlardı, ama ben Faruk'u seviyordum" diyecekti.)

(Mustafa Kemal'le Sabiha sultan arasındaki evlilik meselesi, yıllar sonra yazılan kitaplarda, Mustafa Kemal'i küçültmek isteyenler tarafından çarpıtıldı.

Kasıtlı olarak kafa karışıklığı yaratıldı, sanki evlilik teklifi Vahdettin'den değil de, Mustafa Kemal'den gelmiş gibi anlatıldı.

Halbuki... Saltanat tarihini iki satır okumuş herkesin gayet net bileceği gibi, padişah buyruğu olmadan padişahın kızının istenebilmesi mümkün müydü?)

Mustafa Kemal, Anadolu'ya geçti, vatanı kurtardı, Cumhuriyet'i kurdu.

Mustafa Kemal hakkında idam fermanı çıkaran Vahdettin, İngiliz savaş gemisine binerek, yurtdışına kaçtı.

1926 yılıydı.

Vahdettin, San Remo'da yaşıyordu.

Mısır'a yerleşmiş olan Osmanlı paşası Keçeçizade İzzet Fuat'tan Mustafa Kemal'e mektup geldi.

Halep'ten beri tanışıyorlardı.

0 günlerin hatırına güvenerek yazmıştı.

Mektubun girizgah bölümünde “San Remo’ya gittiğini, Vahdettin’i ziyaret ettiğini, Vahdettin’in Mustafa Kemal’den övgüyle sözettiğini” söylüyordu.

Sonra da sadede geliyordu...

“Vahdettin’in hal ve tavırlarından maddi sıkıntı içinde olduğunu gördüm, yardıma muhtaç olduğunu sezdim, yardımda bulunmanızı rica ederim” diyordu.

Mustafa Kemal mektubu okudu.

Özel kalem müdürü Hasan Rıza Soyak’a üzüntülü bir ifadeyle baktı.

“Gördün mü dünyanın halini çocuk, nerede o haşmet, nerede o azamet, nerede o saltanat, hepsinin yerinde yeller esiyor, insanın hayatta daima çok ölçülü olması gerekir” dedi.

Hüzünlenmişti...

“Nasıl yardım edilebilir ki, benim kişisel servetim yok, devletin hazinesi fakir, zaten zengin bile olsa devletin kesesinden yardım etmeye hakkımız yok. Bu memleket, bu mektupta bahis konusu edilen kişinin hataları yüzünden harap oldu. En iyisi bu bahsi burada bırakalım, ama bu mektup belge olarak saklansın” dedi.

Öyle yapıldı...

“Saklanması emredilmiştir” kaydı düşüldü.

Cumhurbaşkanlığı arşivine teslim edildi.

Aynı hayat çizgisinin, aynı treninde buluşan, aynı raylarında yol alan, ama farklı yönlere giden yolcularıydı.

Mustafa Kemal gittiği yönü şöyle tarif ediyordu...

“Cumhuriyet fazilettir.

Cumhuriyet ahlaki fazilete dayanan bir idaredir.

Sultanlık, korku ve tehdide dayanan bir idaredir.

Cumhuriyet idaresi faziletli ve namuslu insanlar yetiştirir.

Sultanlık ise korkuya ve tehdide dayandığı için korkak, alçak, sefil ve rezil insanlar yetiştirir. Aradaki fark bunlardan ibarettir!”

(Cumhuriyet Bayramı’na yasak getirmeye çalışanlar okusun diye yazıyorum.)

82 milyon, hepimiz aynı raylarda, aynı trenin yolcusuyuz.
Yönümüzün farkı, Mustafa Kemal'in tarifinden ibarettir!

Yılmaz ÖZDİL.

«Sözcü» gazetesİ, 29.10.2020 Taryhy makalalar